

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ І
СПОРТУ УКРАЇНИ**

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія Економіка

(Збірник наукових праць)

Випуск 2 (39)

Частина 2

2013

Редакційна колегія:

- В.П. Мікловда* - доктор економічних наук, професор, член-кор. НАН України (*головний редактор*)
М.І. Пітюлич - доктор економічних наук, професор (*заступник головного редактора*)
Н.М. Гапак - кандидат економічних наук, доцент (*відповідальний секретар*)
М.А. Лендел - доктор економічних наук, професор, член-кор. Національної академії аграрних наук України
А.В. Балян - доктор економічних наук, академік Національної академії аграрних наук України
М.Ю. Рушак - доктор економічних наук, професор
Й.Я. Даньків - кандидат економічних наук, професор
С.С. Слава-Продан - кандидат економічних наук, доцент
С.В. Сембер - кандидат економічних наук, доцент
М.М. Пітюлич - кандидат економічних наук, доцент

Рецензенти:

- Доктор економічних наук, професор В.І.Ярема
Доктор економічних наук, професор М.Ю.Рушак

Адреса редакції: 88017, м. Ужгород, вул. Університетська, 14, Інститут економіки та міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кім. 408, тел.: (0312) 64-25-56, e-mail: visnyk_uzhnu@meta.ua

Засновник і видавець збірника наукових праць – Ужгородський національний університет.
Адреса: 88000, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46.

Видається з травня 1994 року. Збірник наукових праць виходить двічі на рік.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 року.

Затверджено постановою президії ВАК України від 16 грудня 2009 р., №1-05/6 і включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту економіки та міжнародних відносин ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №7 від 23.03.2013 р.

ЗМІСТ

<i>Антоній В.В.</i> Транскордонне співробітництво як невід'ємна складова регіональної політики Закарпаття (на прикладі виконавчого комітету Мукачівської міської ради).....	6
<i>Баларій М.В.</i> Сучасний стан рекреаційних зон Закарпаття.....	13
<i>Баландик Г.В.</i> Методологічні засади розвитку різноукладності.....	16
<i>Басароб В.Я.</i> Сутність поняття «фінансові результати» як категорії у сучасних наукових дослідженнях.....	21
<i>Белусова К.О.</i> Характеристика стимулів співробітництва підприємств в системі розподілу ресурсів господарської діяльності.....	24
<i>Белуса Н.С.</i> Механізм побудови системи стратегічного управління витратами підприємства в ринкових умовах послугування.....	30
<i>Белок Л.П.</i> Теоретико-методологічні аспекти визначення трансфертних цін.....	33
<i>Брижосань І.А.</i> Циклічний розвиток світової економіки та особливості розвитку промислового виробництва.....	36
<i>Бударіна Л.М.</i> Характерні особливості регіональної організації в взаємозалежності із цілепокладанням.....	40
<i>Вайтович С.Я.</i> Сутність та складові санаторно-курортних послуг.....	43
<i>Валюшенко С.С.</i> Чинники впливу на формування попиту туристичного ринку.....	47
<i>Гавуда М.В.</i> Еколого-економічні підходи і узагальнення законів природокористування.....	50
<i>Гавуда Л. М., Кушинір Н.О.</i> Активізація реалізації стратегії соціально-економічного зростання регіону.....	56
<i>Гарасимків Ю.Л.</i> Характеристика стратегічного управління на підприємстві.....	63
<i>Герашенко І.М.</i> Аналіз та оцінка конкурентоспроможності трудових ресурсів КП «Харківський метрополітен».....	66
<i>Герба В.С.</i> Трактування видів собівартості.....	69
<i>Гой Н.В.</i> Формування сировинної бази підприємств із переробки сільськогосподарської продукції.....	72
<i>Головачко В.М.</i> Економічна категорія «доходи» та «витрати» в обліковому середовищі.....	78
<i>Ємцев В.І.</i> Аналіз та визначення економічної категорії «конкурентоспроможність підприємства».....	83
<i>Жулко З.Б.</i> Методичні аспекти здійснення конкурентної розвідки.....	88
<i>Жуляканич В.О.</i> Українсько-угорське співробітництво на прикордонних водах.....	98
<i>Затина Г.М.</i> Економічна глобалізація як фактор впливу на розвиток відносин власності в аграрному секторі економіки України.....	101
<i>Ігнатюшин М.В., Пиринець М.В.</i> Сутність сталого економічного розвитку економіки та податкові важелі його забезпечення.....	105
<i>Ігнатюшин М.В., Доктор Е.О.</i> Адміністрування непрямих податків та їх вплив на результати діяльності підприємства.....	111
<i>Канцір І.А.</i> Євроінтеграційний вектор розвитку фінансової системи України в глобалізаційних умовах: переваги та недоліки.....	115

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Підсумковий збірник 2012 «Результати реалізації I етапу Стратегії економічного та соціального розвитку територій області до 2015 року (2006-2011 pp.)». – Івано-Франківщина, 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.if.gov.ua/files/monit.pdf>
2. Розвиток села Івано-Франківщини : Стат. зб. / За ред. Л.В. Зброй. – Івано-Франківськ : Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2012. – 328 с.
3. Статистичний збірник «Регіони України» / За ред. О.Г. Осавуленка. – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 801 с.
4. Балашок І.Ф. Тенденції структурних змін виробництва продукції тваринництва сільськогосподарських підприємствах / І.Ф. Балашок, О.І. Жук, Д.І. Шеленко // Інновації економіки. – 2012. – №1(27). – С. 57-60.
5. Непорожній Ю. О. Ефективність управління підприємствами по переробці сільськогосподарських продуктів: Автореф. дис. канд. екон. наук. 08.00.04 / Ю. О. Непорожній. – Дніпропетровськ, 2007. – 22 с.
6. Черевко Д. Формування сировинної бази молокопереробних підприємств / Д. Черевко // Вісник Львівського національного аграрного університету: Економіка АПК. – 2011. – № 18 (1). – С. 267-271.
7. Антонюк Г. Я. Механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємств молокопереробної галузі в умовах євроінтеграції: Автореф. дис. канд. екон. наук. 08.00.04 / Г. Я. Антонюк. – Львів: ЛНАУ, 2009. – 22 с.
8. Колобова А. И. Организация производства на предприятиях АПК / А. И. Колобова. – Барнаул: Изд-во АГАУ, 2008. – 397 с.
9. Точилін В. О. Продовольча безпека як концепція ринкових реформ в аграрному секторі економіки України / В.О. Точилін, Т.О. Остапенко, В. В. Городній. – К. : Інститут економічного прогнозування НАН України, 2003. – 60 с.

Одержано 16.03.2013р.

УДК 657

Головачко В.М.

ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ «ДОХОДИ» ТА «ВИТРАТИ» В ОБЛІКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Розглянуто питання економічної категорії поняття «доходів» та «витрат». Здійснено класифікацію даних термінів. Визначено основні завдання обліку доходів і витрат операційної діяльності.

Ключові слова: поняття доходів та витрат, чинники впливу на дані категорії.

ВСТУП

Постановка проблеми. Ринкова система економічних відносин в Україні забезпечила підприємствам самостійність в плануванні своєї господарської, фінансової та виробничої діяльності.

Досвід довів життєздатність і ефективність ринкового механізму в забезпеченні збалансованості економіки, в раціональному використанні трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, в створенні гнучких виробництв, сприйнятливих до запитів споживачів і досягненням науково-технічного прогресу. Ринок стимулює підприємства до рішучих дій в оволодінні новими методами господарювання, перебудові своєї діяльності. В умовах ринку

підприємство є головним об'єктом господарювання, незалежним товаровиробником, економічний простір для якого практично необмежено, але цілком залежить від уміння працювати беззбитково, пристосовуючись до умов економічного середовища, що змінюється.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Поняття доходів та витрат, історичний аспект їх розвитку, а також методика впливу на облік завжди були актуальними в дослідженні вітчизняних та зарубіжних економістів.

Генезис розвитку доходів та витрат розглядалися в працях Й.Я. Даньківа, М.С. Пушкаря, Ж.-Б. Сея, Я.В. Соколова, І.Д. Фаріона. Поняття обліку доходів і витрат досліджувались такими вченими, як Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Я.Д. Крупка, Ж.А. Неворнова.

Аналіз результатів досліджень вчених-

Головачко Василь Михайлович, к.е.н., старший викладач кафедри обліку та фінансів Мукачівського державного університету, тел. 0503721039

зможливості свідчить, що теоретичні та практичні аспекти щодо поняття доходів і витрат мають комплексний характер та відображають ґрунтовне вирішення проблем, пов'язаних з трансформацією економічної системи обліку. Поряд з цим, важливі аспекти теорії і практики обліку доходів і витрат, потребують проведення подальших досліджень та зусиль в напрямку їх удосконалення. До них слід віднести оптимізацію обліку доходів і витрат згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Методологія досліджень. Основою дослідження є наукові методи, що ґрунтуються на об'єктивному пізнанні та об'єктивних законах економіки. Теоретичні аспекти досліджувались із застосуванням методів індукції і дедукції, за допомогою яких визначено місце доходів та витрат в системі обліку, а також уточнено ключові терміни, пов'язані з обліком цих об'єктів. Історичний та порівняльний методи, а також порівняння застосовувались при уточненні й дослідженні поняття категорії доходів та витрат.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження доходів та витрат в сучасних умовах господарювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Показники фінансових результатів характеризують абсолютну ефективність господарювання підприємства. Найважливішими серед них є показники прибутку, який в умовах ринкової економіки складає основу економічного розвитку підприємства. Зростання прибутку створює фінансову базу для самофінансування, вирішення проблем соціальних і матеріальних потреб трудових колективів. За рахунок прибутку виконується також частина зобов'язань підприємства перед бюджетом, банками і іншими підприємствами і організаціями. Таким чином, показники прибутку стають найважливішими для оцінки виробничої і фінансової діяльності підприємств. Вони характеризують міру його економічної активності і фінансового благополуччя. По прибутку визначаються рівень віддачі авансованих капіталів і прибутковість вкладень в активи даного підприємства.

Дохідність підприємства є одним із найголовніших показників, які відображають його фінансовий стан. Такий показник визначає мету діяльності підприємства. Окрім керівництва підприємства і колективу, він цікавить вкладників капіталу (інвесторів, кредиторів), а також державні органи.

Основний результат діяльності підприємства визначається з допомогою цілого ряду показників, які поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних показників відносять прибуток підприємства, який іноді ототожнюють з поняттям «дохід», а до відносних – рентабельність підприємства.

Поняття «дохід» широко застосовується як на макроекономічному рівні, так і в побуті. У широкому розумінні слова дохід розглядається як

грошові та натуральні надходження до суб'єктів господарського життя. У вузькому значенні дохід – це потік грошових надходжень за одиницю часу. Можна говорити про національний дохід держави, дохід громадянина, дохід підприємства... Але зміст доходу при цьому не однозначний. Досить часто цим поняттям визначають загальну суму грошових надходжень підприємства від реалізованої продукції, виконаних робіт та наданих послуг.

Разом з тим під поняттям «дохід» розуміють фінансовий показник, який визначається як різниця між виторгом, отриманим від діяльності, та матеріальними витратами (включаючи витрати, що прирівнюються до них). Таке визначення доходу може бути правильним з точки зору макроекономіки, але стосовно окремого підприємства воно є суперечливим.

З практичної точки зору показник «дохід» означає загальну суму коштів, яку одержує підприємство за певний період і яка після вирахування податків може бути використана на споживання та інвестування.

Таким чином, дохід є виторгом підприємства від реалізації продукції, послуг та виконання робіт без урахування податку на додану вартість та акцизного податку.

Метою діяльності будь-якого підприємства є одержання доходу. Необхідність і заінтересованість кожного господарюючого суб'єкта в раціональному, економічному використанні наявних фінансових ресурсів очевидні. Однак дохід – це грошова виручка від реалізації випущених товарів і послуг, вона може й не покривати витрат, здійснених задля виробництва даного продукту. Тому йдеться не про валовий дохід (грошову виручку), а про різницю між ним і витратами підприємства, тобто про чистий дохід, або прибуток підприємства.

Дохід підприємства – отримання підприємством грошових коштів і матеріальних ресурсів чи послуг, що мають грошовий вираз. Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [4].

Види доходу:

Національний дохід - знову створений за рік сукупний суспільний продукт, матеріальні цінності, що отримується за вирахуванням витрат на їх виробництво.

Позареалізаційні доходи - доходи підприємства, що враховуються при визначенні балансового доходу, не пов'язані з виробництвом і реалізацією основної продукції.

Диференціальні доходи - зміна доходів в зв'язку з прийняттям певних рішень.

Доходи майбутніх періодів - зобов'язання підприємства перед особами, що сплатили йому гроші уперед.

Доходи від приросту капіталу - доходи, отримані внаслідок підвищення ринкової вартості

активів. Доходи від приросту капіталу утворюються за рахунок перевищення ціни продажу довгострокового активу над його балансовою вартістю.

Надмірні доходи - доходи, що перевищують норму, встановлену моделлю визначення ціни активів.

Оподатковуваний дохід - дохід компанії після виплати відсотків за борговими зобов'язаннями, але до сплати податків. Оподатковуваний дохід - прибуток юридичних і фізичних осіб, що оподатковується.

Нарахований дохід - дохід, який був зароблений, але ще не отриманий на дату складання балансу.

Неопераційні доходи - доходи підприємства від неосновної діяльності.

Загальний дохід - ціна проданих товарів і послуг, помножена на їх кількість.

Отриманий дохід - дохід від виробничої діяльності.

Реалізований дохід - дохід, зароблений внаслідок операції.

Звичайний дохід - формується за рахунок грошових надходжень від основної діяльності та за рахунок реалізації активів.

Капітальний дохід утворюється від перепродажу активів підприємства - землі, майна, що здається в оренду, а також акцій та облігацій.

Дивідендний дохід підприємства - це сума дивідендів від акцій інших корпорацій, якими володіє дане підприємство. Сума звичайного, капітального і дивідендного доходів утворює валовий (загальний) дохід підприємства.

Граничний дохід - це величина зміни сукупного (валового) доходу у результаті додаткового продажу одиниці товару. Для підприємства, що функціонує на конкретному ринку, граничний дохід завжди дорівнює ринковій ціні одиниці товару. На неконкурентному ринку ціна не дорівнює граничному доходу підприємства - щоб збільшити кількість продажів монополіст повинен знизити ціну, тому граничний дохід стає меншим від ціни.

Валовий дохід є важливим показником діяльності підприємства і характеризує її ефективність. Валовий дохід підприємства використовується на покриття усіх витрат, амортизаційні відрахування, виплату процентів за кредит. Те, що залишається після цього утворює нерозподілений або чистий дохід підприємства. Будучи кінцевим результатом роботи підприємства, валовий дохід займає одне з важливих місць в системі показників, що використовуються для оцінки економічної ефективності їх роботи. Чистий дохід - це прибуток підприємства. Чистий дохід - це частина вартості продукту, яка залишається після відшкодування затрат живої та уречевленої праці.

У Вавилоні важливе значення надавали плануванню майбутніх доходів і витрат: розрахунковим шляхом визначали норми витрат основних ресурсів, складали плани земельних

ділянок, норми обробітку полів, витрат зерна для посівів, збору врожаю залежно від категорій землі. У будівництві проводили розрахунок необхідної кількості працівників і матеріалів. Норми утримання робочої сили складали залежно від категорій працівників та їх посад. Існували індивідуальні та групові наряди з показниками видів і сортів виробів, норм виробітку та їх виконання, відпрацьованих людино-днів. Витрати на заробітну плату розподіляли за видами робіт [96, 16].

За марксистською концепцією валовий і чистий дохід також формуються із грошових надходжень підприємства. Однак валовий дохід при цьому визначається як різниця між грошовою виручкою і матеріальними затратами на виробництво і збут продукції (витрати на засоби і предмети праці). Прибуток як головний результат підприємницької діяльності забезпечує потреби самого підприємства і держави загалом. Тому передусім важливо визначити склад прибутку підприємства. Загальний обсяг прибутку підприємства являє собою валовий дохід. На величину валового доходу впливає сукупність багатьох чинників, що залежать і що не залежать від підприємницької діяльності.

Важливими чинниками зростання прибутку, що залежать від діяльності підприємств, є зростання обсягу продукції, що виробляється відповідно до договірних умов, зниження її собівартості, підвищення якості, поліпшення асортименту, підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, зростання продуктивності праці.

До чинників, що не залежать від діяльності підприємства, відносяться зміни державних регульованих цін на продукцію, що реалізовується, вплив природних, географічних, транспортних і технічних умов на виробництво і реалізацію продукції.

Під впливом як тих, так і інших чинників складається валовий дохід підприємств.

У складі валового прибутку враховується прибуток від всіх видів діяльності. Передусім валовий дохід від реалізації товарної продукції, обчислену шляхом відрахування із загальної суми виручки від реалізації цієї продукції (робіт, послуг) податку на додану вартість, акцизів. Виручка від реалізації товарної продукції - основна частина валового доходу.

По-друге, до складу валового доходу включається прибуток від реалізації іншої продукції і послуг нетоварного характеру, тобто прибуток (або збитки) підсобних сільських господарств, автосамогосподарств, лісогосподарств і інших господарств, що знаходяться на балансі основного підприємства.

Нарешті, в складі валового доходу відбиваються позареалізаційні доходи і витрати, тобто результати позареалізаційних операцій.

У зв'язку з тим, що переважну частину валового доходу (95 - 97 %) підприємства отримують від реалізації товарної продукції, цій частині доходу повинна бути приділена головна

зерна для
горій землі.
необхідно
утримання
категорій
ідуальні та
ів виробів,
зацьованих
у плату
валовий і
грошових
дохід при
грошовою
ами на
а засоби і
результат
потреби
м. Тому
прибутку
прибутку
охід. На
укупність
ежать від

рибутку,
ростання
відно до
вартості,
тименту,
юбничих

альності
ржавних
ується,
ртних і
алізацію
инників

ується
редусім
одукції,
ї суми
послуг)
чка від
астина
доходу
одукції
к (або
дарств,
інших
овного
доходу
трати,
истину
мства
ї, цій
ловна

Відмічені вище чинники, що залежать і що не залежать від діяльності, впливають головним чином на дохід від реалізації продукції. Основні з цих чинників підлягають детальному вивченню і аналізу.

Найважливішим чинником, що впливає на величину доходу від реалізації продукції, є зміна обсягу виробництва і реалізації продукції. Чим більше обсяг реалізації зрештою, тим більше прибутку отримає підприємство, і навпаки. Залежність прибутку цього чинника при інших рівних умовах прямо пропорційна.

Падіння обсягу виробництва при нинішніх економічних умовах, не вважаючи на низку протидіючих чинників, таких як, наприклад, зростання цін, неминуче спричиняє скорочення обсягу прибутку. Звідси висновок про необхідність вживання невідкладних заходів по забезпеченню зростання обсягу виробництва продукції на основі технічного його оновлення і підвищення ефективності виробництва. У свою чергу, удосконалення розрахунково-платіжних відносин між підприємствами буде сприяти поліпшенню умов реалізації продукції, а отже, зростанню прибутку.

Не менш важливим чинником, що впливає на величину доходу від реалізації товарної продукції, є зміна собівартості продукції. Якщо зміна обсягу реалізації впливає на суму прибутку прямо пропорційно, то зв'язок між величиною прибутку і рівнем собівартості зворотний. Чим нижче собівартість продукції, що визначається рівнем витрат на її виробництво і реалізацію, тим вище прибуток, і навпаки. Цей чинник, в свою чергу, знаходиться під впливом багатьох причин. Тому при аналізі зміни рівня собівартості повинні бути виявлені причини її зниження або підвищення з тим, щоб розробити заходи щодо скорочення рівня витрат на виробництво і реалізацію продукції, а отже, збільшення прибутку.

Крім вказаних вище чинників на величину доходу від реалізації, безумовно, впливають зміни в структурі і продукції, яка виробляється та реалізовується. Чим вище частка більш рентабельної продукції (що обчислюється як відношення прибутку до повної собівартості цієї продукції), тим більше прибутку отримає підприємство. Збільшення частки малорентабельної продукції спричинить скорочення прибутку.

Окремою складовою частиною валового доходу виокремлений дохід від реалізації основних засобів і іншого майна. У підприємств можуть утворюватися зайві матеріальні цінності внаслідок зміни обсягу виробництва, недоліків в системі постачання, реалізації і інших причин. Тривале зберігання цих цінностей в умовах інфляції приводить до того, що виручка від їх реалізації виявиться нижчою за ціни придбання. Тому від реалізації непотрібних товарно-матеріальних цінностей утвориться не тільки прибуток, але і збитки.

Останнім елементом валової продукції є позареалізаційні доходи і витрати, тобто такі, які

безпосередньо не пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. У складі цих позареалізаційних результатів враховуються наступні доходи (витрати): доходи від пайової участі в діяльності інших підприємств; доходи від здачі майна в оренду; дивіденди, відсотки по акціях, облігаціях і інших цінних паперах, що належать підприємству; суми отриманих і сплачених економічних санкцій (штрафи, пені, неустойки і інші).

Витрати підприємства здійснюються у виробництві. Для виробництва товарів і послуг підприємства здійснюють багато різноманітних витрат, використовуючи різні виробничі фактори. Одні із цих витрат йдуть на закупівлю сировини, палива, енергії, матеріалів (оборотних активів), інші – на придбання засобів праці (основних засобів), найму праці (робочої сили) тощо.

Спосіб виробництва є технологічно ефективним, якщо не існує ніякого іншого способу виробництва визначеної кількості продукції з меншими затратами ресурсів. Економічно ефективний спосіб виробництва – такий, за якого мінімізується альтернативна вартість використаних видів ресурсів. Коли йдеться про альтернативну вартість витрат, мається на увазі вартість надлишку використаних ресурсів (у порівнянні з іншими способами виробництва).

Витрати підприємства мають альтернативний характер. Витрати будь-якого виробничого фактора, обраного для виробництва продукту, дорівнюють його вартості за найкращого з усіх можливих способів використання і називають економічними або зумовленими витратами.

Витратами вважають усі платежі підприємства – зовнішні чи внутрішні, закуплені і власні. Усі витрати підприємства можна розглядати в аспекті економічних витрат (усі зумовлені витрати – зовнішні і внутрішні) і бухгалтерських витрат (усі зовнішні грошові виплати підприємства). Зовнішні витрати дорівнюють сумі виплат підприємства за використані ресурси зовнішнім постачальникам. Бухгалтерські витрати завжди оплачені підприємством, тобто – це грошові витрати, а економічні (зумовлені) витрати можуть бути й неоплаченими – у частині, яка утворюється внутрішніми витратами.

Розрізняють суспільні і індивідуальні витрати виробництва. Індивідуальні витрати – це витрати виробництва кожного окремого підприємства, тобто витрати різної кількості живої і уречевленої праці. Суспільні витрати – це необхідні витрати на створення даного продукту за середніх для даної галузі, або суспільно нормальних умов виробництва.

Неможливо залишити без уваги теорію витрат виробництва представника класичної політичної економії Англії Томаса Мальтуса, який не сприйняв положення Сміта про те, що вартість пов'язана лише з працею, заперечуючи трудову теорію вартості. Натомість він розвивав іншу сторону вчення свого вчителя – про те, що вартість утворюється всіма факторами виробництва. На

думку Мальтуса, величина вартості товару визначається витратами його виробництва, до яких він відносив матеріальні витрати і витрати живої праці. Ці ідеї лягли в основу теорії витрат виробництва. Випередивши свій час, Мальтус кинув виклик класичній економічній теорії, яка стверджувала, що джерелом зростання доходу (багатства) є бережливість, що виробництво завжди повинно перевищувати споживання. Визнаючи ці висновки значною мірою правильними він зазначав, що принцип бережливості, доведений до крайнощів, підриває стимули до виробництва: «Якби кожен одягом і житлом, то вочевидь, і не існувало б ніяких інших видів харчів, одягу і житла...».

З філософської точки зору цінністю для кожного із нас повинно бути не матеріальне збагачення, тобто отримання якомога більше доходів, накопичення грошових коштів, а: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, істина. Світ цінностей – це світ саме практичної діяльності. Один філософ про це сказав так: « Прекрасне і потворне, піднесене і нище, трагічне і комічне, добро і зло не існують в об'єктивному світі самі по собі. Вони відчуються нами як оцінки».

Водночас фінансовий облік доходів та витрат операційної діяльності з погляду організації його функціонування – це не прості функції, а сума технічних прийомів, а об'єктивно зумовлений порядок облікових процедур, що їх виконують із даними, аби дістати необхідну інформацію. Цей порядок визначається термами і функторами. Перші характеризують мету, об'єкти, методи, другі – взаємозв'язок між ними. Такий поділ потребує залучення математичного апарату.

Саме основою математичного опису обліку доходів та витрат операційної діяльності є балансовий метод управління підприємством – так званий двоїстий (подвійний) метод. Суть його полягає а тому, щоб досягти взаємозв'язаного узгодження потреб і ресурсів у масштабі відповідної господарської системи – підприємства; взаємної координації дій різних господарських формувань;

забезпечення збалансованості в економіці, пропорційності згідно з економічними законами.

Методика обліку доходів та витрат операційної діяльності має забезпечувати можливість визначення господарських факторів відповідно до потреб управління.

Основними завданнями обліку доходів операційної діяльності є:

- правильність визначення та достовірність оцінки доходів операційної діяльності;
- правильне і повне документальне оформлення та своєчасне відображення в реєстрах обліку доходів операційної діяльності;
- правильність визначення фінансового результату від звичайної діяльності з метою оподаткування;
- своєчасність одержання достовірної інформації про фінансові результати підприємства тощо.

Основними завданнями обліку витрат операційної діяльності є:

- правильність визначення та достовірність оцінки витрат операційної діяльності;
- правильне і повне документальне оформлення та своєчасне відображення в реєстрах обліку витрат операційної діяльності;
- надання повної, достовірної та неупередженої інформації про витрати операційної діяльності для потреб управління.

ВИСНОВКИ

Класифікація доходів та витрат відіграє важливу роль в системі бухгалтерського обліку та управлінні підприємством. Хоча в економічній літературі наведено кілька класифікацій доходів та витрат, підприємство самостійно вибирає оптимальну, зручну у використанні класифікацію доходів та витрат, яка дозволяє керівництву підприємства максимізувати доходи, а також мінімізувати витрати та приймати правильні управлінські рішення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Неворнова Ж.А. Особенности формирования доходов и расходов в бухгалтерском и налоговом учете и реальность их аудирования / Ж.А. Неворнова // Аудитор. – 2009. - №4. – С. 48-54.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info>
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» // Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290, комп'ютерна правова система «ЛІГА – ЗАКОН»: Професіонал 7.4.1 Соруіht: ІАЦ «ЛІГА» 1991-2013.
4. Фаріон І. Д. Облік в сфері послуг. [Навчальний посібник] / І.Д. Фаріон, І.Я. Романків, за ред. д.е.н., професора Фаріона І. Д. – Тернопіль: ТНЕУ, 2011. - 394 с.

Одержано 16.03.2013р.